

Prof. dr hab. Marek Bojarski
professor emeritus Uniwersytetu Wrocławskiego.

RECENZJA PRACY DOKTORSKIEJ

Diany Dajnowicz-Piesieckiej pt. „Porwania rodzicielskie w ujęciu prawnym i kryminologicznym”, Białystok 2017 r. s. 356,
napisanej pod kierunkiem prof. zw. dra hab. Emila Pływaczewskiego

A. Wybór tematu

Decyzję o wyborze tematu należy uznać za słuszną. Co więcej temat ten dotyczy bardzo istotnej sfery - relacji dorosłych do dzieci, a w szczególności rodziców do swoich dzieci. Problematyka dotycząca tych wzajemnych relacji jest przedmiotem zainteresowania prawa karnego, w sytuacji gdy naruszone są żywotne interesy dzieci. Prawo karne nie może być obojętne wobec krzywdzących zachowań w odniesieniu do dzieci.

Autorka dostrzega ten problem w sytuacjach porwań rodzicielskich. Jej badania przybliżają czytelnikowi obraz rzeczywistości w tym zakresie oraz reakcji wymiaru sprawiedliwości na takie zachowania. Jest to niewątpliwie duża wartość prezentowanej pracy i stąd wyrazić należy bardzo pozytywną ocenę w zakresie doboru pola badawczego.

B. Merytoryczna zawartość pracy

Autorka wprowadza czytelnika do badanej problematyki omówieniem kwestii zabrania i oddzielenia dziecka przez jednego z rodziców od drugiego, w aspekcie prawnym i kryminologicznym.

Bardzo istotną część pracy stanowi rozdział I. Autorka prezentuje w nim metodykę badań. Ma świadomość, iż zjawisko porwań rodzicielskich to zarówno poważny problem społeczny, jak i prawny.

Realizując kompleksowe badania tego zjawiska Autorka dostrzegła potrzebę sformułowania definicji porwania rodzicielskiego. Ujęcie tego zagadnienia w przepisie art. 211 k.k. nie jest zdaniem Doktorantki wystarczające dla skutecznej walki z tym zjawiskiem. W tym zakresie Autorka cytuje orzeczenie SN, które wskazuje na pewne ułomności tej definicji, tj. na brak spojrzenia społecznego.

Dla potrzeb pracy Autorka wskazuje na konieczność ustalenia definicji operacyjnej porwań rodzicielskich. Z takimi porwaniami mamy do czynienia w sytuacji, w której jeden z rodziców małoletniego w wieku poniżej lat 15 porywa go, wbrew woli drugiego rodzica lub innej osoby powołanej w danym czasie do opieki nad dzieckiem i uprowadza je lub zatrzymuje. Na takim ujęciu porwania małoletniego Autorka prowadzi badania nad tym zjawiskiem.

Niezmiernie ważnym aspektem recenzowanej dysertacji jest ustalenie hipotezy, którą Autorka zamierza zweryfikować badaniami. W dysertacji badania prowadzone są dwutorowo, tj. w aspekcie kryminologicznym i prawnym. Jeśli chodzi o ujęcie prawne, to Autorka zadaje pytanie czy obecna regulacja prawna w miarę skutecznie zabezpiecza przed porwaniami rodzicielskimi. Wstępnie Jej zdaniem ta rola jest ograniczona. Jeśli chodzi o aspekt kryminologiczny to zamierzeniem Autorki jest przedstawienie obrazu tego przestępstwa w praktyce, celem znalezienia właściwych środków do jego zwalczania.

W rozdziale I zawarte są również informacje co do metod, technik i narzędzi badawczych. Takie szerokie przedstawienie przedpola badań jest niewątpliwą wartością dysertacji, bowiem wyjaśnione zostały zasady jakimi kierowała się Doktorantka w badaniach rzeczywistości porwań rodzicielskich.

W rozdziale II Autorka prezentuje akty prawa międzynarodowego oraz europejskiego, które regulują problematykę porwań rodzicielskich. Tu znajdujemy ciekawą próbę porównania tych sposobów z rozwiązaniami ustawodawcy polskiego. Na tle tej prezentacji, w rozdziale III, Doktorantka przedstawia historię ustawodawstwa dotyczącego uprowadzenia lub zatrzymania małoletniego, poczynając od okresu zaborów, rozwiązania przyjętego w kodeksie karnym z 1932 r. i kodeksu karnego z 1969 r.

Analiza ustawowych znamion przestępstwa z art. 211 k.k. z 1997 r. jest przedmiotem rozważań rozdziału IV. Autorka szczegółowo analizuje ustawowe cechy przepisu z art. 211 k.k., ze szczególnym uwzględnieniem ustawowych znamion podmiotu tego przestępstwa, które mają istotne znaczenie przy kwalifikacji prawnej zachowania porwania rodzicielskiego. Dalej Autorka omawia pozostałe ustawowe znamiona tego przestępstwa.

Dużą wartość prezentują kolejne rozdziały pracy, a dotyczące badań empirycznych. Tu Autorka rozważa problem dynamiki i etiologii porwań rodzicielskich w świetle danych policyjnych. Dalej prezentuje obraz porwań rodzicielskich na podstawie badań aktowych, by w końcu zaprezentować obraz działań wymiaru sprawiedliwości w tych sprawach.

Obok tych bardzo żmudnych i ciekawych badań, Autorka podejmuje próbę sformułowania metod w celu zapobiegania i przeciwdziałania porwanom rodzicielskim. Znajdujemy tu obraz działalności polskich organów wymiaru sprawiedliwości na rzecz zapobiegania porwanom rodzicielskim, następnie zaprezentowano inicjatywy realizowane przez organizacje pozarządowe, a w końcu wysunięto propozycję zmian w zakresie stosowania interpretacji przepisu z art. 211 k.k., które zdaniem Autorki mogłyby wzmocnić sferę zapobiegania i przeciwdziałania przestępstwu porwań rodzicielskich. Uwagi Doktorantki są inspirujące do dalszej dyskusji w zakresie poszukiwania właściwych metod i środków zwalczania tej przestępczości. Nie zawsze należy się zgodzić z Jej propozycjami, ale warto wziąć je pod uwagę.

